

U njoj nalazimo temeljne principe čovječnosti; temeljne principe ekumenizma. Pokretač svega je dostojanstvo ljudske osobe, a ne snaga oružja. U Kninu će reći svojim sugovornicima: "Prebrzo ste se latili oružja da biste rješevali probleme." Treba tražiti rješenja u dijalogu, poštujući drugoga, na dugu stazu.

U knjizi susrećemo neke njegove vidove antropološkog gledanja, humanističkog usmjerenja dostupnog svakom čovjeku, pa i nevjerniku. Posebno je važna nutarnja, duhovna i moralna sfera čovjka. To je "vrijednosna sfera", kaže biskup Srećko. I nju treba vrednovati, na njoj graditi život (20. X. 1991., str. 74). Jedini izlaz iz krize je sloboda i odgovornost, demokratski izbori, poštivanje osobe (str. 74-75).

Knjiga bi se mogla donekle nasloviti: Ratni dnevnik jednog biskupa. Doista, njegova biskupska služba započinje prije rata, godine 1988., a umire na kraju rata godine 1996. Srčani udar dobiva na blagdan Uzvišenja sv. Križa (15. rujna 1996.), a umire na blagdan rana sv. Franje (17. rujna 1997.).

Biskup Srećko stalno stavlja pred oči Isusov kalvarijski križ, podiže taj stijeg da bi postao stijeg mira, ljubavi, obnove u Duhu! Stijeg uskrsnuća!

Josip Marčelić

ZBORNİK O SV. ANTUNU PADOVANSKOM

KAČIĆ. ZBORNİK FRANJEVAČKE PROVINCIJE PRESVETOG OTKUPITELJA. XXVII.-XXVIII. Sveti Antun Padovanski i Hrvati. Radovi simpozija u prigodi 800. obljetnice rođenja sv. Antuna Padovanskoga (1195.-1995.) održanoga u Zagrebu 1. i 2. rujna 1995. godine, Split 1995/96., 592 stranice.

Ne samo njegov rodni Lisabon, i Padova, grad koji čuva zemne ostatke njegova tijela, nego i cijela Crkva, posebice franjevke i franjevci, pokušali su se zagledati u sveca koji je u svijetu poznatiji, časniji i slavljniji danas, nakon osam stoljeća, nego za života. Kao što u uvodnoj riječi ističe glavni urednik zbornika fra Hrvatın Gabriel Jurišić, sveti je Antun kao čovjek, kršćanin i redovnik, najprije augustinac, a potom franjevac, te svećenik, profesor teologije, propovjednik, pisac, tumač Svetoga pisma, a nadasve kao svetac, naučitelj Crkve i čudotvorac toliko zadivio ljude željne Boga da ga je papa Lav XIII. nazvao svecem svega svijeta, budući da ga osim

katolika štiju pravoslavni, protestanti, muslimani, Židovi i pripadnici drugih vjera i svjetonazora.

Vijeće franjevačkih zajednica, koje okuplja sve franjevačke redove i družbe u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, tj. 18 muških i ženskih provincija, priredilo je znanstveni skup, kojim su kao najbrojnija redovnička obitelj u hrvatskom narodu dali svoj prinos u proslavi Antunove godine. Nakon čestitki i pozdrava, u zborniku su na prvome mjestu objavljeni dokumenti Crkve i franjevačkoga reda, dva pisma pape Ivana Pavla II. u prigodi jubileja sv. Antuna i 50. obljetnice proglašenja naučiteljem, apostolsko pismo Pija XII. "Exulta, Lusitania felix", u latinskom originalu i prvi put u hrvatskom prijevodu. Tu je i pismo franjevačkih generala prigodom jubileja "Antun novi čovjek" kao i Poruka predsjednika Vijeća franjevačkih zajednica na početku Antunovske godine. Zatim slijede predavanja sa simpozija u kojima je sv. Antun prikazan kao teolog, naučitelj i franjevac. Obrađen je "antunovski fenomen" s teološkoga i sociološkoga vida. Nakon tih teoretskih radova slijedi prikaz štovanja sv. Antuna u hrvatskom narodu, razrađen po pojedinim franjevačkim provincijama.

Za taj znanstveni skup posebno je zaslužan fra Hadrijan Borak, profesor filozofije i rektor Laurentianuma, međunarodnoga sveučilišta u Rimu, koji se po povratku u domovinu svim srcem stavio u službu domaće Crkve, osobito u obnovu našega redovništva. Organizirao je prvi znanstveni skup Crkve u Hrvata poslije II. svjetskoga rata, o sv. Bonaventuri, 1974. g., te dao poticaj za prvi zajednički susret svih hrvatskih i slovenskih franjevačkih provincijala i provincijalki, na kojemu je, 1975. g. osnovan Središnji odbor za proslavu 750. obljetnice smrti sv. Franje. Fra Hadrijan je, prije smrti 1993. g., uspio formirati i Vijeće franjevačkih zajednica te mu je na skupu o sv. Antunu iskazana zahvalnost što je bio začetnik svih franjevačkih zajedničkih pothvata i ostvarenja.

Iako je sv. Antun "svetac svega svijeta", što je ustvrdio papa Lav XIII., i što se o njemu mnogo pisalo na hrvatskom jeziku, ipak je to kod nas prvi znanstveni skup o štovanju toga sveca, koji je kanoniziran prije nego se navršila godina dana od njegove smrti, što je jedinstveni slučaj u Katoličkoj crkvi. Radovi prikazuju sv. Antuna ne samo kao teologa, crkvenog naučitelja i prvog profesora bogoslovlja u franjevačkom redu, nego i njegovo štovanje s teološkog i sociološkog vida, posebice pučke pobožnosti u pojedinim franjevačkim provincijama i hrvatskim pokrajinama. Riječ je o sv. Anti i u hrvatskoj književnosti, arhitekturi, kiparstvu, slikarstvu, glazbenoj i scenskoj umjetnosti, te o rezultatima najnovijih istraživanja o njegovu zdravstvenu stanju i bolestima od kojih je bolovao i umro.

Iako sv. Ante ne pripada uskom krugu Franjinih prijatelja i suradnika, ipak živi izvorno franjevaštvo, s punim prihvaćanjem i s posvemašnjom poslušnošću, osobito radikalnim nasljedovanjem siromašnoga i poniznoga Krista. Od početnoga franjevačkoga duha posjedovao je duh putovanja i privremenosti, siromaštva i malenosti, duh svetosti Riječi Božje i duh kristocentričnosti. U ljubavi prema Crkvi ne može šutjeti kad "kler šuti i bogati se, prlja se trgovanjem crkvenim stvarima i konkubinatom, ljubi raskošno odijevanje više od kreposti, gospodarenje više od služenja. Postoje i 'krivi redovnici', puni ljudske hvale, međusobno podijeljeni i siromašni duhovnim plodovima. 'Svađe na kapitulima, zapostavljanje kora, gundanje u samostanu, obilje u blagovalištu i lagodnost u spavanju' pokazatelji su toga. Vjernici boluju od bludnosti, lakomosti, lihvarstva, nasilja i ugnjetavanja." Zanimljivo je da upravo ta upozorenja sv. Antuna ističu generali franjevačkih obitelji u svom pismu franjevačkoj braći i sestrama prigodom svečeva jubileja. Ne zaobilaze ni činjenicu da svojom teologijom Antun drukčije od Franje shvaća Crkvu, proniče njezino otajstvo i poznaje njezinu povijest. Antun je upoznao i propovijedao humanističko gledanje na čovjeka i dublje promatrao njegov put kršćanskoga obraćenja. Stoga obogaćuje franjevaštvo i poticanjem novih pitanja, koja proizlaze iz društva u previranju. U svijetlom primjeru njegova naučavanja generali predlažu na razmišljanje tri misli: "evangelizirani za evangelizaciju, od kontemplacije u akciju i evangelizirati siromašne".

O sv. Antunu, učitelju duhovnosti, teologu i crkvenom naučitelju, piše dr. fra Nikola Vukoja, a o njegovu 'franjevaštvu' i pučkoj pobožnosti dr. fra Atanazije J. Matanić. Sociološki vid štovanja sv. Antuna obradio je fra Bono Zvonimir Šagi, koji zaključuje da je antunovska pobožnost najizrazitiji tip katoličkoga pučkoga štovanja svetaca, po kojem je svetac više simbol utjehe i Božje pomoći, a manje model duhovnoga života te bi stoga tradicionalnu pobožnost valjalo osvježiti na izvoru samoga sv. Antuna.

Štovanje sv. Antuna u hrvatskim franjevačkim provincijama zauzima najveći dio zbornika. Istaknuta je svagdje velika pobožnost prema tom svecu kojemu su u čast podignute brojne crkve, a gotovo da nema župe i samostana u kojemu nema njegova kipa. Nakon tih zanimljivih članaka koji su obuhvatili sve hrvatske krajeve slijedi članak dr. Josipa Bratulića o sv. Antunu u hrvatskoj književnosti, s posebnim osvrtom na propovijedi Hilariona Gašparotija. Ikonografiju sv. Antuna Padovanskoga u Hrvatskoj predstavio je dr. fra Anđelko Badurina, a fra Izak Špralja hrvatske glazbenike koji su skladali sv. Antunu u čast. O zdravstvenom stanju i uzroku smrti sv. Antuna pišu dr. Stella Fatović-Ferenčić i dr. Vladimir Dugački, dok je Petar Rogulja sastavio bibliografiju o sv. Antunu na hrvatskome jeziku. U

odatku fra Hrvatin Gabrijel Jurišić donosi izbor hrvatskih tekstova o svecu te komentar o simpoziju i popratnim zbivanjima.

Zbornik "Kačić" donosi na 592 stranice iscrpan prikaz štovanja sv. Antuna Padovanskoga kod Hrvata, te je na jednome mjestu objedinio teološke i biografske radove o tom svecu sa sažecima na svjetskim jezicima. Kad budu prevedeni i objavljeni njegovi govori, imat ćemo cjelokupan i zaokružen opus o sv. Antunu Padovanskom.

Mirko Mihalj

OMJERAVANJE SKOLASTIKE S KANTOM

Rudolf BRAJČIĆ, *Filozofski eksperiment. Signifikativni i egzistentni vidici u filozofiji*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb 1996., 170 stranica.

Kao što nam je dobro poznato o. Brajičić se je za dugog tijeka svojega filozofskog promišljanja "hrvao" s njemačkim filozofom I. Kantom. O tome je ostavio i značajne zabilješke. Dosta je samo podsjetiti se njegova djela *Opraudanje čistoga uma u svjetlu transcendentalnih odnosa* (FTI, Zagreb 1988).

Njegovo najnovije djelo, koje ovdje predstavljamo, po riječima samoga autora, svojevrsno je "omjeravanje skolastike s Kantom, ocem agnosticizma" (str. 11). Ono je također i svojevrsna teodiceja, ali koja je nastala drugačijom metodom od one kojom su se koristili skolastici. Autor se odlučio za ekperimentalnu metodu, ne samo iz puke želje za novinom, nego i zbog mukotrpnog istraživanja, koje je rezultiralo autorovim zaključkom da se filozof koji metafiziku želi dovesti do znanstvene sigurnosti mora ponašati *analogno* ponašanju znanstvenika pri vlastitu istraživanju (usp. str. 13). To znači da treba poduzeti i svojevrsni filozofski eksperiment. Upravo to naš autor i radi u ovom djelu. Slijedeći Kanta u metodi, on ovdje pokušava učiniti eksperiment u realnoj metafizici, a sa svrhom da pokaže njezinu objektivnost i znanstvenost. K tome, on želi još jednom "u ime skolastike dati Kantu odgovor" (str. 15).

Autor, s jedne strane, kritizira Kantovu *analognu* metodu zbog razvoja pozitivnih znanosti i smatra da je njegov spoznajni sustav potrebno zamijeniti nekim drugim; a s druge strane, uvjeren u prednost metode pokusa u filozofiji, pokušava ga i sam provesti u realnoj metafizici. Svjestan da filozofski pokus nije moguće provesti ako metafiziku shvatimo *a posteriori*, tj. iz iskustva, on metafiziku u ovom eksperimentu shvaća kao *apriornu* znanost.